

46277

Navodilo

k

II. delu čitank za obče ljudske šole.

(Izdaja v štirih delih; sestavila **H. Schreiner** in **Fr. Hubad.**)

Cena 40 vinarjev.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig.

1902.

46277

Šolske knjige, v c. kr. zalogi šolskih knjig na svetlo dane, se ne
smejo draže prodajati, nego je na čelni strani ustanovljeno.

Pridržujejo se vse pravice.

I. Splošne opombe.

Ako naj šolska knjiga v polni meri doseže svoj namen, je pred vsem treba, da se rabi v pisateljevem smislu. Zato mora učitelj, ki hoče rabiti knjigo, poznati ideje, po kojih se je pisala ali sestavljala. Ker se pa pričujoča knjiga v marsičem razlikuje od dosedanjih „Beril“, je umestno, da ji damo dve, tri besede na pot kot spremno pismo.

Prvo vprašanje, ki se o njem moramo zediniti, je: Čemu je čitanka? Katero nalogo naj vrši pri pouku?

Gledé tega vprašanja stojita sestavljalca na tem-le stališču: 1. Čitanka podajaj snov vajam v čitanju v vsakem oziru (v mehaničnem, logičnem in estetičnem čitanju); 2. pospešuj razumevanje in rabo pravilnega knjižnega jezika; 3. čitanka bodi poleg verouka poglobitna podlaga estetični in npravstveno-nabožni vzgoji učencev; 4. dajaj podlago tudi čitanju in razumevanju spisov realnega značaja; 5. zbučaj v učencih veselje do čitanja. Nikakor pa nima čitanka biti učna knjiga za nazorni nauk, oziroma za realije.

Tukaj ni mesta, da bi se ti nazori obširno utemeljevali.

Samo to naj se pove: dušeslovje nas uči, da se prvotno ustvarjajo stvarne predstave edino le na podlagi nazora. Tako je učil stari mojster Jan A. Komenski že pred tristo leti:

„Ljudi je treba navajati, kolikor je le mogoče, da se ne uče iz knjig, temveč iz neba in zemlje, iz hrastov in bukev, rekše, spoznavati in preiskovati morajo stvari same a ne se naslanjati samo na tuja opazovanja in na pričē o stvareh.“

Beril popisujočih, kako dolg je mačji rep, koliko ušes ima pes, kakšne liste ima lipa, kako velik je konj i. t. d., ni najti v naši čitanki. Pač pa se nahajajo v njej spisi in pesmi o veseli pomladi, o prvi vijolici, o življenju v gozdu, o živahni veverici i. t. d. Takšna berila bodo vplivala na otročja srca in budila zanimanje za dotične predmete. In z zanimanjem je vse pridobljeno. Izkratka,

v čitanki nahajaš berila, katera ne presegajo nikjer duševnega obzorja, ki si ga je učenec pridobil po nazornem nauku. V tem okviru spremljajo takorekoč berila nazorni -nauk in se naslanjajo nanj.

O vsakem važnejšem predmetu, ki ga moraš ali moreš obravnavati na tej stopnji pri nazornem nauku, najdeš v čitanki primerno berilo. A to berilo ne obsega snovi za nazorni nauk, ampak ima namen, razjasniti dotični predmet z estetičnega ali нравstvenega stališča. Snov za nazorni nauk se pa išči drugod, a ne v čitanki. Toliko o izboru snovi.

Drugo vprašanje je, kako je razvrstiti snov v čitanki. Res je sicer, da je to vprašanje drugotnega pomena, ker si učitelj lahko poišče berila in jih razvrsti, kakor se mu zdi. A brez pomena ipak ni. Toliko se mora vsaj zahtevati, da je snov pregledno razvrščena, da se lahko najde, česar je treba. V tem oziru se nahajajo v nemških čitankah oddelki: „Für Herz und Gemüth“, „Haus, Hof und Garten“, „Jahreszeiten“ i. t. d. Ta razpredelba ni logična. Na srce mora kolikor toliko vplivati bodisi v estetičnem ali v etičnem smislu vsako berilo. Po takem med prvim oddelkom in med naslednjimi ni nasprotja. Isto velja o oddelku z napisom: Zabavi in pouku. V ta oddelek spadajo vsa berila.

Tudi med „Letnimi časi“ in med „Prirodo“ ni nasprotja. Ali pomlad ni v prirodi? Lahko bi našeli celo vrsto spisov, ki bi se ravno tako lepo uvrstili v oddelek „Letni časi“ kakor v oddelek „Priroda“.

Izvestno je, da se morata ujemati nazorni nauk in čitanje. Pri izbiranju snovi za nazorni nauk se pa mora učitelj ozirati, kakor je znano, v prvi vrsti na letne čase, ker so ti-le vedno isti in ker je od njih v prvi vrsti zavisno, kateri predmeti so v tej ali oni dobi šolskega leta nazornemu nauku na razpolago.

In ker je slika poedinih skupin (vrt, gozd, polje i. t. d.) vsakem letnem času drugačna — kako različno je polje spomladi od polja po leti in jeseni! — ker torej ista skupina v različnih letnih časih nudi očem različne predmete, je treba, da se pri nazornem nauku obravnava v različnih letnih časih, torej večkrat

v enem letu. Le na tak način moremo zbudjati v učencu slutnjo o čudapolnih izpremembah v prirodi.

Ako ima čitanka nalogo, takorekoč spremljati nazorni nauk in ga s svojimi berili oživljati ter zbudjati zanimanje zanj, tedaj je potrebno, da se razvrsti snov v čitanki po istih načelih, po katerih se vrsti snov nazornega nauka. To je vzrok, da so berila v čitanki razvrščena najprej po letnih časih. Iz istega vzroka se ponavljajo v glavnih oddelkih deloma iste skupine n. pr. polje pomladi, po leti in jeseni.

Poleg letnih časov se nahajata v naši čitanki še dva glavna oddelka: I. Šola in dom in VI. Domovina. Snov teh oddelkov se ni uvrstila v letne čase, ker je njih obravnava od letnih časov neodvisna. Na katerem mestu naj se obravnava ta oddelka, povemo pozneje.

Še neko posebnost naše čitanke je treba omeniti. Gori se je poudarjalo, da hoče čitanka tudi vzgajati. Nemara bo torej kdo pričakoval, da ima vsako berilo nekako kratko izraženo jedro ali kak nauk na koncu ali v začetku, ki sledi iz njega, kakor je to običajno pri takšnih berilih. Zares pa ne najdeš pri nobenem berilu nobenega nauka, in še naslovi so se izpremenili, če je izvirno bil v njih kak nauk. In to nalašč. Psihologija pravi, da taki nauki nimajo vrednosti. Nauki se ne smejo vsiljevati. Ako berilo na učenca ne vpliva samo ob sebi, potem nauk ne pomaga nič. Nauk se mora učencu samemu izcimiti iz berila, učenec sam ga mora najti, le tedaj bo imel pravo moč. Iskanje jedra pa se ovira ali docela onemogoči, ako se učencu že naprej položi na jezik, preden se še je prav vglobil v vsebino berila. Baš zato pa je dolžnost učiteljeva, da svoje učence navaja, kako je iskati iz vsakega berila primerno jedro, pravilo ali nauk, ki ga bodo izrekli seveda po svoje. In še le sedaj naj obleče učitelj najdeni nauk v primerno kratko in jedrnato obliko, v kateri se ga po tem učenci nauče na pamet. V ta namen je pridejano vsakemu pododdelku precejšnje število pregovorov, rekov in pametnic, ozirajočih se na berila dotičnega pododdelka. Malo ne za vsako berilo se nahaja na omenjenem mestu primeren pregovor, rek ali pametnica. Navadno se bo pograšal tak pregovor i. t. d. za berila estetične vsebine, kar je lahko umevno. V tem slučaju mora

učitelj sam s primernim stavkom izreči jedro, ki so ga našli učenci.

Uganke, ki jih je nekoliko več v naši čitanki, nego je to sicer običajno, bodo izvestno vsakemu učitelju dobro došle, ker jih lahko o priliki porabi, če hoče učence malo razveseliti.

II. Katerim šolam, oziroma razredom je namenjena Druga čitanka.

Pričujoča Druga čitanka je drugi del štiridelne izdaje. Prvi del je začetnica ali abecednik. Tretji in četrti del prideta pozneje. Čtivo Druge čitanke se naslanja na snov, ki je predpisana za nazorni nauk drugega in tretjega šolskega leta, rekše, na „predmete iz najbližje okolice otrok“. Ta knjiga bi se torej lahko rabila v vseh razredih, v katerih se poučujejo učenci drugega in tretjega šolskega leta. Iz ozirov, ki jih brž navedemo, pa to ne bode povsodi mogoče.

Mi smo namreč mnenja, in težko da bi nam v tem kdo ugovarjal, da naj se poučujejo pri čitanju, kolikor je mogoče, vsi učenci (vsi oddelki) enega razreda vkup, torej ne gledé na različne stopnje starosti. Zategadelj morajo imeti vsi učenci enega razreda isto čitanko.

Od tega načela moramo odnehati: 1. gledé prvega šolskega leta, ki se ne more v čitanju združiti z nobenim drugim, kar je po vsem naravno; prvo šolsko leto potrebuje posebno knjigo — začetnico ali abecednik; 2. gledé razredov, v katerih je veliko šolskih let združenih, n. pr. na enorazrednici ali v drugem razredu dvorazrednice; v takih razredih se učenci po svoji zrelosti zelo razlikujejo, da ni mogoče sestaviti beril, ki bi bila primerna vsem učencem; in sicer ne po vsebini in ne po obliki.

Po takem se bode druga čitanka lahko rabila:

A. v ljudskih šolah z osemletnim šolskim obiskovanjem:

1. v drugem razredu štirirazrednih ljudskih šol, v katerem so učenci 2. in 3. šolskega leta združeni,

2. v drugem in tretjem razredu pet- in večrazrednih ljudskih šol, katere obiskujejo učenci drugega oziroma tretjega šolskega leta;

B. v ljudskih šolah s šestletnim šolskim obiskovanjem. V teh šolah, kakršne so večinoma na Kranjskem in Primorskem, je učna snov nekaj skrčena napram šolam z osemletnim obiskovanjem. Po obsegu odgovarja učna snov za nazorni nauk v drugem šolskem letu teh šol učni snovi za drugo in tretje šolsko leto z osemletnim obiskovanjem, samo da se mora skrajšati v podrobnostih. Zategadelj bode po vsebini Druga čitanka ugajala tudi drugemu razredu štiri- in večrazrednih šol s šestletnim obiskovanjem, le da bo v takih šolah služila samo eno leto. Če bi pa kdo ugovarjal, da je za eno leto preveč čtiva, mu odgovorimo, da čitanka ne more imeti nikoli preveč snovi.

Nasprotno pa se ta čitanka ne bode mogla rabiti po eno-, dvo- in trirazrednih šolah in sicer ne zaradi razvrstitve šolskih let po posameznih razredih teh šol in zaradi temu primerne razvrstitve učne snovi.

Te šole še bodo morale malo potrpeti in si še nekaj časa pomagati s starim Berilom. Lahko tukaj omenimo, da se bodo kmalu priredile tudi za te šole primerne izdaje novih čitank.

III. Razvrstitev čtiva.

Ker je čitanka namenjena za dve šolski leti, je treba najprej razdeliti čtivo v dve polovici, ki se bodeta čitali ena v drugem, ena v tretjem razredu; če pa sta drugo in tretje šolsko leto vkup v enem razredu, se čitajo berila menjaje, tako da pride vsako leto polovica na vrsto. Da je taka razpredelba potrebna, tega nam pač ni treba dokazovati. To ve vsakdo, ki mu je znano, da ne sme slučaj določevati, katero berilo pride danes na vrsto, katero jutri, ki mu je znano, da moramo pri čitanju postopati, kakor pri vsakem pouku, po strogem, naprej določenem načrtu.

Ravno tako si moramo razdeliti čtivo vsakega leta po letnih časih. Res je sicer, da so berila že v čitanki tako razvrščena. Toda ne smemo pozabiti, da je knjiga namenjena šolam, v katerih se šolsko leto ne začne in ne konča ob istem času. Imamo šole, ki začenjajo šolsko leto o Veliki noči; drugod se šolsko leto začinja jeseni (16. septembra) in zopet drugod začetkom novembra.

In s tem še ni naštetu vse, kar je v tem oziru uvaževati po slovenskih šolah. Jasno je, da ni bilo mogoče razvrstiti beril tako, da bi se lahko v vsaki šoli kar zaporedoma čitala.

Razen tega je še ena težava. Skupina „Domovina“, v koji se nahajajo berila o cesarju i. t. d., mora priti na vrsto, to je naravno, onega meseca, v katerem obhajamo cesarjev god, oziroma rojstni dan.

Potrebno je torej, da se ta skupina uvrsti po različnih šolah z ozirom na začetek šolskega leta na različnem mestu.

Tudi „Šola in dom“ nista odvisna od letnih časov. Ta oddelek bi moral prav za prav stati na čelu, z njim bi se moralo po načelu: „Od bližnjega k daljnjemu“ začeti vsako šolsko leto. Ker so pa učenci šolo in dom že spoznavali v prvem šolskem letu, in ker se pri drugih skupinah moramo ozirati na letne čase, se morata šola in dom uvrstiti, kjer je največ prostora za njih.

Iz teh migljajev je očito, da nikakor ni lahko, razvrstiti čtivo tako, da pridejo posamezna berila na vrsto, kadar so aktualna.

Vsako berilo mora priti tačas v obravnavo, kadar priroda s svojimi izpremembami in pojavi zbuja v človeku baš tista čuvstva, ki jih hočemo z dotičnim berilom zbuditi v učencih; s tem izkoriščamo vpliv prirode v dosego vzgojnega smotra. Ta zahteva se nam zdi osobito na tej stopnji prevelike važnosti. Zategadelj smo v naslednjih razpredelnicah razvrstili snov za vsako vrsto šol, kjer se lahko ta čitanka rabi. Po načelih, ki smo jih gori razvili, je bilo treba najprej razvrstiti snov za nazorni nauk in vzporedno z njo berila, ki naj spremljajo nazorni nauk. Snov za eno šolsko leto najdeš v predelu „a“, za drugo v predalu „b“. Berila smo označili z njih številkami v čitanki.

Glede izbora snovi za nazorni nauk še moramo omeniti, da nismo nameravali z njo ukazati učitelju, to in prav to, kar smo mi sprejeli v čitanko, se mora obravnavati, marveč ima ta načrt samo namen, pokazati, po katerem redu naj se nazorni nauk obravnava, da bode mogoče v smislu učne koncentracije družiti nazorni nauk s čitanjem. Kar se pa tiče kolikosti snovi in izbora posameznih predmetov, ki naj se na drobno obravnavajo, v tem oziru moramo prepuščati seveda učitelju polno prostost.

Vsak učitelj si bode izbral, kar je za njegove krajne razmere posebne važnosti. Zategadelj bode moral tu in tam kak predmet izpustiti, na drugem mestu kaj uvrstiti ali pa kak predmet zameniti z drugim, ki je zanj večje važnosti. „Vinograd“ n. pr. nima nobenega pomena tam, kjer učenci še menda trsa niti videli niso. Zato se bode morala ena skupina včasih na korist druge skraćiti i. t. d.

Iz tega, kar smo povedali, sledi, da si bode navzlic naši razpredelbi snovi še ipak vsaka šola morala napraviti začetkom šolskega leta svoj posebni načrt za nazorni nauk, oziroma za čitanje. In to ne samo enkrat, ampak vsako leto, kajti vsako leto se lahko kaj izpremeni. Glavna stvar pa je, to še enkrat poudarimo — aktualnost. Priroda nam bodi voditeljica, po njej se moramo ravnati. Pretežavno ne bode izdelati take načrte. Glavni red ostane, kakor je; treba bode samo tu in tam premakniti kak predmet naprej ali nazaj, kakor bode zahtevalo življenje v prirodi.

A. Šole, v katerih se šolsko leto začneja o Vel. noči.

I. Prvo polletje.

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
april	1.	Z Bogom začni vsako delo. Šolski red.	I. a. 1—3, 6.	Z Bogom začni vsako delo. Šolski red.	I. a. 1—3, 6.
	2.	Vrt pomladi. Pomlad. Velikonočni prazniki.	II. a. 1—4;	Dom. Deli hiše, iz česa je, kdo jo zida.	I. b. 1, 3, 12;
	3.	Vrt (kje je, plot, grede... obdelovanje vrta pomladi).	10, 11;	Kdo stanuje v hiši (oče, mati, starši — obitelj, družina. Dolžnosti	6—11, 13, 14, 16;
	4.	Rastline na vrtu (troben-tica, vijolica, tulipan, cvetoča drevesa).	6—9;	otrok do staršev. Dnevni časi (ura).	18, 4, 5, 15, 19;
maj	1.	Živali na vrtu (škorec, ptice sploh, čebele, gosnice, hrošči).	5, 12—14.	Živali in rastline v hiši (cvetice na oknu, pes, mačka, miš, pajek, muha, ščurek).	2—17.
	2.	Šola. Deli šolske sobe, oprava.	I. a. 11;	Polje in travnik. Pomlad; na travniku, cvetice, čmrlj;	II. b. 1—3;
	3.	Osebe v šoli, njih posel (učitelj, učenci), njih dolžnosti do učitelja in do součencev.	4, 5, 7, 8;	krt, metulj.	4;
	4.	Šolske dolžnosti sploh; šolsko poslopje.	9, 10, 12, 13—16.	Kaj se pomladi na polju dela (poljsko orodje);	6—8;
junij	1.	Vas. Popis domače vasi (lega, glavne ceste, velikost, načrt). Strani sveta.	II. č. 1, 4;	škrjanec; trava, košnja, seno; kobilice.	5, 9, 10.

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
juni	2.	Važna poslopja (cerkev, šola, občinska hiša . . .); bližnja okolica.	2, 3, 5;	Pomlad v gozdu. Gozd (drevje, grmovje, zelišča, mahovi, glive); živali v gozdu (veverica,	II. c. 1, 2, 8;
	3.	Prebivalci (število, kmetje, poljedelstvo, živinoreja, navadni rokodelci).		kukavica, slavec . . .); ptice pevke.	9, 3, 4, 11, 5—7;
	4.	Živali (lastovka, vrabec. Dnevni časi. Zvezdato nebo. Praznik sv. Rešnega telesa).	7—11.	Odmev.	10.
juli	1.	Vrt po leti. Drevje na vrtu (črešnja, jablan, bezeg).	III. a. 1—3;	V gozdu in pri potoku. Potok; kje izvira (vrelc), desni. levi breg, iztok, mlin.	III. c. 14, 15;
	2.	Cvetice na vrtu (roža, lilija . . .). Živali na vrtu (lišček, penica, zajec).	4, 5—7;	Živali v potoku in ob potoku (riba, žaba, rak).	11—13;
	3.	Živali na vrtu (gad, belouška, metulj, kresnica...).	8—10;	Listnata drevesa (hrast, bukev, gaber, breza); jagode, volč. jagoda, glive.	1—4;
	4.	Kres. Delo na vrtu.	11, 12.	Lov in lovci (lisica, zajec); ščinkovec, detel;	7, 9, 10, 8, 5, 6.
avgust	1.	Domovina in očetnjava. Bližnje vasi, občina (zastop, predstojnik;	VI.	Na polju. Žito (pšenica, rž . . .); poljske cvetice (modriš, kolkolj,	III. b. 1, 4, 8;
	2.	občinski davek, občinski zakon). Domače pripovedke.	1—14.	divji mak . . .); plevel (slak, grahorka, osat . . .). Živali na polju (polj-	5, 6, 2;
	3.	Rojstni kraj, materni jezik (tuji jeziki), domovina.		ska miš, prepelica, vrabec . . .). Žetev. Solnce (strani sveta); veter;	3, 7, 9;
	4.	Očetnjava. Naš cesar.		oblaki, rosa, dež, mavrica, toča, nevihta.	10— 13.
sept.	1.	Ponavljanje.		Ponavljanje.	
	2.	Ponavljanje.		Ponavljanje.	

II. Drugo polletje.

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
november	1.	Na polju in na paši. Jesen. Polje jeseni (spravljanje pridelkov, setev...).	IV. a. 1—4;	Vinograd in gozd. Vinograd (kje se nahaja, deli griča, s čim je zasajen); trs;	IV. b.
	2.	Na paši; pašnik (kje je, zemlja, kaj raste tam); podlesek.	5—8;	kaj še raste v vinogradu, kako se vinograd obdeluje; trgatev, čiriček.	1—7;
	3.	Živina na paši (goveda, ovca, koza...).		Sadonosnik. Sadno drevje (pečkato, koščičasto in luščinasto sadje).	8, 9;
	4.	Volk, pastirovanje.	9—12.	Gozd jeseni; listje pada (listopad), listovci in iglovci; glive; ptice selilke; smreka.	10—12;
december	1.	Na kmetiji. Zima, sneg, led, (voda).	V. b. 1—3;	V domači sobi.	V. a.
	2.	Gospodarska poslopja (skedenj . . . mlatitev, hlevi . . .).		Zimski prazniki (sv. Miklavž,	2—9;
	3.	Konj, svinja.	4—7;	Božič, tepežni dan, Novo leto).	
	4.				
januar	1.	Dvorišče, živali na dvorišču (kokoš, puran, pav, štorcklja);		Oprava domače sobe.	
	2.	gos, raca, golob, vrabec.	8—13.	Zima v sobi. Človek (deli člov. telesa, hrana, obleka, kaj dela).	1, 10, 12, 13;
	3.	V tuje kraje. Čemu potujemo (kupčija . . .).	IV. c.	Živali v sobi (pes, mačka,	11, 14, 15;
	4.	Kako potujemo: peš, na konju, z vozom (voz, kočija, pošta . . .).	2—8;	miš, taščica).	15.

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
februar	1.	Železnica.	9;	Zima v prirodi. Drevesa v gozdu (lipa, hrast . . . ,	V. c.
	2.	Ladja (čoln, ladja, barka); list.	10, 11.	jelka, macesen)	7—10;
	3.	Trg in mesto. Trg in mesto (popis primerjaje z vasjo).	IV. č.	Ptice (stržek, vrana in vran,	5, 6;
	4.	Obrt in trgovina.	1—9;	sinica in krivokljun).	4, 5.
marec	1.	Šolstvo, vojaštvo, različna oblastva. Stanovi.	10; 11;	Po zimi v gozdu; po zimi iz šole.	2, 1.
	2.	Vaščan, tržan, meščan.	12.		
	3.				
	4.	Ponavljanje.		Ponavljanje.	

B. Šole, v katerih se šolsko leto začenja meseca novembra.

I. Prvo polletje.

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
november	1.	Z Bogom začni vsako delo. Šolski red.	I. a. 1—3, 6.	Z Bogom začni vsako delo. Šolski red.	I. a. 1—3, 6.
	2.	Vinograd in gozd. Vinograd (kje se nahaja, deli griča, s čim je zasajen), trs;	IV. b.	Na polju in na paši. Jesen. Polje jeseni (spravljanje pridelkov, setev).	IV. a. 1—4;
	3.	kaj še raste v vinogradu; kako se vinograd obdeluje; trgatev. Čiriček.	1—7;	Na paši; pašnik (kje je, zemlja, kaj raste tam); podlesek.	5—8;
	4.	Sadonosnik. Sadno drevje (pečkasto, koščičasto in luščinasto sadje)...	8, 9;	Živina na paši (govedo, ovca, koza . . .); volk; pastirovanje.	9—12.
december	1.	Gozd jeseni; listje pada (listopad), listovci in iglovc; glive; ptice selilke; smreka.	10—12.	Dom. Deli hiše, iz česa je, kdo jo zida.	I. b. 1, 3, 12;
	2.	V domači sobi. Oprava domače sobe. Zimski prazniki (sv. Miklavž,	V. a.	Kdo stanuje v hiši; oče, mati — starši, obitelj i. t. d. Dolžnosti otrok do staršev.	6—11, 13, 14, 16, 18;
	3.	Božič, tepežni dan, Novo leto).	2—9;	Dnevni čas (ura).	4, 5, 15, 19.
	4.				

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
januar	1.	Zima v sobi. Človek (deli človeškega telesa, hrana, obleka, kaj dela).	1, 10; 12, 13;	Živali in rastline v hiši. (Cvetice na oknu, pes, mačka, miš, pajek, muha, ščurek . . .).	2, 17.
	2.	Živali v sobi (pes, mačka, miš, taščica).	11, 14, 15.	Na kmetiji. Zima, sneg in led (voda).	V. b. 1—3;
	3.	Zima v prirodi. Drevesa v gozdu (lipa, brast, jelka, macesen).	V. c. 7—10;	Gospodarska poslopja: skedenj, mlatitev, hlevi... Živali v hlevu:	4—7;
	4.	Ptice (stržek, vrana in vran,	5, 6;	konj, svinja....; dvorišče, živali na dvorišču (kokoš, puran, pav,	
februar	1.	krivokljun in sinica).	4, 3;	štorklja, gos, raca; golob, vrabec).	8—13.
	2.	Po zimi v gozdu; po zimi iz šole	2, 1.		
	3.	Šola. Deli šolske sobe, oprava.	I. a. 11;	V tuje kraje. Čemu potujemo: (kupčija . . .); strani sveta.	IV. c. 1;
	4.	Osebe v šoli, njih posel (učitelj, učenci), njih dolžnosti do učitelja.	4, 5;	Kako potujemo: peš, na konju, z vozom (voz, kočija, pošta).	2—8; 4,
marc	1.	Dolžnosti učencev do součencev.	7, 8;	Železnica.	9;
	2.	Šolske dolžnosti. Šolsko poslopje.	9, 10, 12, 13, 14, 15, 16.	Ladja (čoln, ladja, barka). Občevanje z domačimi (list).	10, 11.
	3.	Ponavljanje.		Ponavljanje.	
	4.	Ponavljanje.		Ponavljanje.	

II. Drugo polletje.

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
april	1.	Polje in travnik. Pomlad, na travniku, cvetice, čmrlj,	II. b. 1—3;	Pomladni vrt. Pomlad. Velikonočni prazniki.	II. a. 1—4;
	2.	krt, metulj.	4;	Vrt (kje je, plot, grede, obdelovanje vrta pomladi).	10, 11;
	3.	Kaj se pomladi na vrtu dela (poljsko orodje).	6—8;	Rastline na vrtu (trobenčica, vijolica, tulipan, cvetoče drevo).	6—9;
	4.	Škrjanec, trava, košnja, seno, kobilice.	5, 9, 10.	Živali na vrtu (škorec, ptice sploh, čebele, gosenice, hrošči . . .).	5, 12, 14.
maj	1.	Pomlad v gozdu. Gozd (drevje, grmovje, zelišča, mahovi, glive).	II. c. 1, 2;	Vas. Popis domače vasi (lega, glavne ceste, velikost, načrt).	II. c. 1;
	2.	Živali v gozdu (veverica, kuka-	8, 9;	Važna poslopja (cerkev, šola, občinska hiša . . .). Bližnja okolica.	2, 3, 5;
	3.	vica, slavec). Ptice pevke.	3, 4, 11, 5, 6, 7;	Prebivalci (kmetje, poljedelstvo, živinoreja, rokodelci).	6;
	4.	Odnev.	10.	Živali (lastovka, vrabci). Dnevni časi. Zvezdato nebo. Praznik sv. Rešnjega telesa.	7—11.
juni	1.	V gozdu in pri potoku. Potok: kje izvira (vrellec), desni, levi breg, iztok . . ., mlin.	III. c. 14, 15;	Trg in mesto. Trg in mesto (popis primerjaje z vasjo).	IV. č.
	2.	Živali v potoku in ob potoku (ribe, žabe, raki . . .).	11—13;	Obrt, trgovina.	1—9;

Mesec	Teden	a.		b.	
		Nazorni nauk	Čitanje	Nazorni nauk	Čitanje
juni	3.	Listnata drevesa (hrast, bukev, gaber, breza); jagode, volčje jagode, glive.	1—4;	Šolstvo, vojaštvo, različna oblastva. (Stanovi).	10, 11;
	4.	Lov in lovci (lisica, zajec); ščinkovec, detel...	7, 9, 10; 8, 5, 6.	Vaščan, tržan, meščan.	12.
juli	1.	Na polju. Žito (pšenica, rž . . .), poljske cvetice (modriš, kokolj, divji mak . . .)	III. b. 1, 4, 8,	Vrt po leti. Drevje na vrtu (črešnja, jablan . . . bezeg).	III. a. 1—3;
	2.	plevel (slak, grahorka, osat . . .). Živali na polju (poljska miš, prepelica, vrabec . . .), žetev.	5, 6, 2, 3;	Cvetice na vrtu (roža, lilija). Živali na vrtu (zajec, lišček, penica).	4, 5—7;
	3.	Solnce (strani sveta), veter,	7, 9;	Živali na vrtu (gad, belouška, metulji, kresnica).	8—10;
	4.	oblaki, rosa, dež, mavrica, toča, nevihta.	10, 11, 12, 13.	Kres. Delo na vrtu.	11, 12.
avgust	1.	Domovina in očetnjava. Bližnje vasi, občina (obč. predstojnik, obč. zastop, obč. davek, obč. zakon).	VI.	V tem mescu se lahko dopolnjuje iz skupine „Domovina“, kar se preteklo leto ni moglo dovršiti. Sicer pa se lahko tudi prejšnja snov nekaj razširi.	
	2.	Domače pripovedke.	1—14.		
	3.	Rojstni kraj, materni jezik (tuji jeziki), domovina (pregledno).			
	4.	Očetnjava. Naš cesar.			
september	1.				
	2.	Ponavljjanje.		Ponavljjanje.	

C. Šole, v katerih se šolsko leto začenja sredi septembra in v katerih se bode ta čitanka rabila samo eno leto.

V teh šolah se mora seveda snov nekaj skrócićti. Posamezne skupine pa se bodo menda tako nekako razvrstile: 1. **Šola** (do konca septembra). Jesen. 2. **Polje in pašnik** (do sredine oktobra). 3. **Vinograd in gozd** (do konca oktobra). 4. **Vas** iz pomladne skupine (do sredine novembra). 5. **Trg in mesto** (do konca novembra). — V mestnih šolah se mora red tako izpremeniti, da pride „Trg in mesto“ poprej, „Vas“ pa za njima na vrsto. — Zima. 6. **Dom** in 7. **V domači sobi** (do Božiča). 8. **Na kmetiji** (prve tri tedne januarja). 9. **V prirodi** (četrti teden januarja in dva tedna februarja). 10. **V tuje kraje** (tretji in četrti teden februarja). Ponavljanje (do sredine marca). Pomlad. 11. **Vrt** (drugo polovico marca). 12. **Polje in travnik** 13. **Gozd**. 14. **Na vrtu** (april, maj). Poletje. 15. **Na polju**. 16. **V gozdu in pri potoku** (juni). 17. **Domovina**. Ponavljanje (juli).

IV. Obravnava beril.

Kakor smo že poudarjali, moramo radi učne koncentracije želeti, da sta si nazorni nauk in čitanje vzporedna. Vselej moramo izbrati takšno berilo v obravnavo, ki je po svoji vsebini v nekaki zvezi s predmetom, ki ga baš obravnavamo pri nazornem nauku. Navadno bode nazorni nauk prvi, čitanje pa ga bode sledilo. Na ta način bode nazorni nauk nekaka priprava za čitanje. S tem pa nečemo trditi, da bi imel nazorni nauk to edino nalogo. Nazorni nauk ima svoj posebni smoter, toda baš dosežaje ta smoter, bode seznanjal učence s tistimi predstavami, ki jih nemara poprej še niso imeli in ki jih bodo potrebovali za razumevanje beril. Ko smo učence pri nazornem nauku dovolj pripravili ter smemo pričakovati, da bodo berilo v stvarnem oziru lahko razumeli, takrat pride berilo na vrsto. Čitanje bode nazornemu nauku poplačalo storjeno uslugo, množeč zanimanje za njega predmete. S tega stališča so berila izbrana. Vplivati hočejo v prvi vrsti na srce.

Če smo rekli, da bodi navadno nazorni nauk na prvem mestu, in da naj se mu berila pridružijo na primernem mestu, s tem nismo rekli, da bi moralo biti tako brez izjeme. Ako je berilo tako lahko, da v stvarnem oziru ne zahteva nobenih priprav, ga lahko čitamo pred stvarno obravnavo dotičnega predmeta pri nazornem nauku.

Da se bodemo bolje razumeli, hočemo to razjasniti na primeru. Najprej pa še moramo omeniti, da smatramo vsako skupino — n. pr. vrt pomladi, na polju po leti, v prirodi po zimi i. t. d. — glede obravnave v nazornem nauku in tako tudi berila teh skupin kot celoto.

Vzemimo torej skupino „Vrt“ pomladi. Ta skupina pride na vrsto po našem načrtu meseca aprila, navadno po Veliki noči.

Gotovo se je učencem že pred Veliko nočjo razložil pomen tega praznika. Treba je, da se še otroci opozorijo na vstajenje

v prirodi. V ta namen jo krene učitelj o priliki po Veliki noči z učenci na šolski vrt rekoč: „Otroci, pojdemo na šolski vrt gledat, ali bode tam kaj zanimivega!“ Pri tej priči jih opozori na cvetoče zvončke, trobentice in marjetice, jim pokaže, kako bezeg ozeleneva i. t. d.

Nemara zagledajo tudi kakega ptička. Učitelj jim pove imena teh stvari, in če jih še opozori na ostanek snega v kakem kotu ali na žuboreči potoček, pa je dosti.

Ako pa bi ne bilo mogoče, da bi učitelj sam šel z učenci na vrt, jim lahko da nalogo: „Otroci, pogledjte danes doma na vrt. Pazite, ali že cvete katera cvetica. Prinesite jo jutri s seboj v šolo! Povedal vam bom, kako ji je ime. Pazite tudi, ali se je na zemlji ali na drevesih kaj izpremenilo, kar ni več zime! Morebiti zagledate kako ptičico ali drugo živalco!“

V kratkem pogovoru o prvih oznanjevalcih pomladi bodo učenci poročali, kar so opazovali. To bode ena ura nazornega nauka, ali prav za prav so to govorne vaje. V naslednji, čitanju določeni uri se lahko obravnava berilo „Velika noč“ in za njim „Aleluja“.

Tako smo torej pozdravili pomlad s tem, da smo premotrili dva nje glavna znaka — vstajenje Gospodovo in prerodenje prirode. Na dalje se lahko postopa seveda po različnih potih. Eden teh potov je označen v gornji razpredelbi učne snovi.

Največje važnosti pri tem je, da učenci neprenehoma opazujejo prirodo. Zategadelj je potrebno, da učitelj, kolikorkrat je mogoče, stopi z učenci na šolski vrt — dovolj je za to par minut — in jih navaja gledati in iskati, kaj se je tam zopet izpremenilo od zadnjega poseta. Poleg tega jim veli opazovati na šolskem in domačem vrtu n. pr.: Kaj delajo sedaj na vrtu? Katere cvetice so se na novo razcevele? („Prinesite eno, če mati dovolijo!“) Katero drevo je že ozelenelo? Katero cvete? Katero drevo se je najprej razcevelo, katero potem?

Kako cvete? Katere živali vidite na drevesih, na trati? v zemlji in na zemlji? Kaj se godi pri ulnjaku? Pogledjte večkrat na nebo! Kakšno je? i. t. d.

O vseh teh rečeh bodo učenci poročali, kadar se bode govorilo o njih pri nazornem nauku. In če bo treba, bodo prinesli v šolo, kar jim je učitelj naročil.

Poleg takšne obravnave nazornega nauka gotovo ne bode težko določiti, kaj in kje pride kako berilo na vrsto. Samo ena težava bi še nemara lahko nastala. Ako so v urniku, kar je vsekakor priporočati, nazornemu nauku in čitanju določene posebne ure, se lahko snov nazornega nauka tako nakopiči, da ga v za to namenjeni uri ne moreš tako daleč obvladati, da bi bili učenci dovolj pripravljeni za razumenje berila, ki bi ga rad tukaj uvrstil. V takem slučaju pač ne bode nihče prigovarjal, ako porabimo za nazorni nauk še eno ali tudi dve naslednji uri, ki bi bili sicer čitanju namenjeni. Saj ta dolg lahko poravnamo s tem, da pozneje ravno toliko ur, na urniku določenih za nazorni nauk, porabimo v čitanje.

In če bi nazadnje tako nanese, da bi moral eden teh dveh predmetov izgubiti eno uro na korist drugemu, škoda ne bi bila prevelika.

Končno še eno opombo! Morebiti kdo vpraša, je li neobhodno potrebno, da se čitajo v dveh, oziroma v enem letu vsa berila, ki so v čitanki, češ, da jih je preveč. Na to vprašanje smo že odgovorili gori, rekše, da čitanka ne more imeti nikoli preveč snovi; in ta odgovor tukaj ponavljamo. Mi smo namreč mnenja, da se v mnogih šolah premalo čita. Skrbeti moramo, da se čita v šoli čim več tem boljše. Z mnogim čitanjem se najbolj uri knjižni jezik, se budi zanimanje za čitanje ter se vzgaja. Radi pa priznamo, da ni mogoče, da bi se v kaki šoli vsa berila v čitanki na drobno obravnavala tako, kakor današnja metodika zahteva. Kako pa?

Zadosti bo na tem mestu, ako spomnimo na razloček med statarnim (postajajočim, počasnim) in med kurzornim (brzim, hitrim) čitanjem. Mnogo je takih beril, da se umejo brez velikih težav; nekatera sama ob sebi sicer malo težavnejša berila se bodo lahko razumela, ako smo poprej obravnavali drugo berilo, ki mu je po vsebini, po smotru ali po obliki slično. V takih slučajih se priporoča, da se učencem naroči o primerni priliki, naj prečitajo dotično berilo večkrat sami doma. Tu in tam bode menda kazalo, da se

poprej prečita takšno berilo enkrat ali dvakrat v šoli in da pri tej priči učitelj na kratko razjasni, kar se mu zdi neobhodno potrebno. V naslednji uri pa se prepriča, so li učenci svojo dolžnost storili. (Eden ali dva učenca pripovedujeta vsebino; vpraša se po kaki besedi, misli i. t. d.)

Ni dvombe, da se bodo, ako se goji poleg statarnega čitanja po potrebi tudi kurzorno, v dveh letih lahko prečitala vsa berila v čitanki. Sicer pa tudi ne dvomimo, da bodo učenci sami radi čitali, ako se učitelju posreči, v njih zbuditi zanimanje do čitanja.

Da je treba tudi pri čitanju ponavljanja in to ravno tako gledé vsebine, kakor gledé jedra in gledé jezikovnega zaklada, če hočemo, da si učenci te zaklade prisvoje za vse življenje, tega pač ni treba posebej poudarjati.

COBISS: XB42X80

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000438692

Tiskal Karel Gorišek na Dunaju V.
